

Eskişehir Porsuk (Turing Klöp) Otel'i'nin Kurum Tarihi Açısından İncelenmesi

*An Analysis of Eskişehir Porsuk (Turing Klöp) Hotel with Regard to the
History of the Institution*

Duygu Yetgin* - Aysel Yılmaz**

Öz

Kurtuluş Savaşı'nın ardından büyük kayıplar veren ve Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte yaralarını sarmaya çalışan Eskişehir'e, pek çok sanayi yatırımı yapılmaya başlanmıştır. Bu yatırımlar beraberinde şehre gelen devlet adamları, sanatçılar, iş adamları, eğitimciler gibi misafirlerin kalabileceği iyi bir otel ihtiyacını gündeme getirmiştir. Porsuk Çayı üzerindeki adada kurulan Porsuk Otel'i, gerek fiziksel özellikleri gerekse hizmet kalitesi ile o dönemin koşullarında bu ihtiyaca cevap verebilen tek otel olmuştur. Bu bağlamda Porsuk Otel'i ve Otel'in kurum tarihi açısından araştırılması, Eskişehir'in turizm tarihine katkısı bakımından önemlidir. Alanyazın incelendiğinde Porsuk Otel'i'ni konu alan akademik bir çalışmaya rastlanmamış olması, araştırmanın özgün değerini ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın amacı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehre kattığı değerle anılan Porsuk Otel'i'nin kurum tarihini inceleyerek şehrin turizm tarihine ışık tutmak ve Otel'in önemini vurgulamaktır. Birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak nitel bir çalışma gerçekleştirilmiş ve bu bağlamda o dönemi hatırlayan kişilerle sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurum tarihi, Sözlü tarih, Porsuk Otel'i, Eskişehir.

* Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü (dyetgin@anadolu.edu.tr)

** Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü (aysely@anadolu.edu.tr)

Abstract

Having been destroyed in the Independence War and tried to dust themselves off along with the Proclamation of the Republic, Eskişehir started to receive numerous industrial investments. These investments brought up the need for a suitable hotel to host the statesmen, artists, business men and academicians visiting the city. Porsuk Hotel, which was built on an island over the Porsuk River, became the only hotel to satisfy this need under the conditions of that period both with its physical properties and service quality. In this context, it is important to research Porsuk Hotel and its history in terms of its contribution to tourism history of Eskişehir. The fact that no academic studies were found regarding Porsuk Hotel when the literature is reviewed reveals the genuineness of this study. The purpose of this study is to analyze the institutional history of Porsuk Hotel, which is remembered by the value it added to the city in the first years of the Republic, and to shed light on the tourism history of the city and to emphasize the significance of this Hotel. A qualitative study was performed by using primary and secondary resources and within this context, oral history interviews were conducted with the people remembering that period.

Keywords: History of the Institution, Oral History, Porsuk Hotel, Eskişehir.

Giriş

Milli Mücadele'nin kazanılmasında büyük payı olan Eskişehir, Kurtuluş Savaşı'nın ardından maddi ve manevi pek çok kayıp vermişti. Savaş sırasında ve sonrasında, ülkenin ulaşımının kavşak noktasında bulunmasının da etkisiyle, üzerine düşen görevi fazlasıyla yerine getirmişti. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile bu destek karşılıksız kalmamış ve devlet bu şehre pek çok yatırım yapmaya başlamıştı. Genelde sanayi alanında yapılan bu yatırımlar, şehre sosyal ve kültürel açılardan da canlılık kazandırmıştı. 1860 yılından bu yana gelen göçlerin yanı sıra sanayi işletmeleri de şehrin büyümesine katkı sağlamış ve Eskişehir 1925 yılında il olmuştur.¹

Şehrin çehresi 1892 yılında Berlin-Bağdat Demiryolu'nun İstanbul-Eskişehir-Ankara hattının tamamlanması ile birlikte değişmeye başlamıştı. Seyahatnamelerden edinilen bilgilere göre şehirde birkaç otel ve han bulunuyordu. Ancak, Kurtuluş Savaşı sonrasında Yunan askerlerinin tüm şehri yakıp yıkararak terk etmesi nedeniyle², bu otellerden daha sonra haber alınamamıştı. Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte şehirde Atatürk'ün de desteğiyle yapılan yatırımlarla ekonomik açıdan bir gelişme yaşanmış, şehir hareketlenmeye başlamıştı. Bunun yanı sıra 1860'larda başlayan göç dalgaları şehre pek çok göçmenin gelmesini ve gelen bu toplumların kaynaşmasıyla şehirdeki sosyal yaşamın da gelişmesini sağlamıştı. Tüm bu değişim ve gelişimlerle şehre çok sayıda yatırımcı, sanatçı, edebiyatçı ve eğitimci gelmeye başlamış ve bu durumda gelen misafirleri ağırlayacak iyi bir otele ihtiyaç doğmuştu.

1927 yılında bu amaçla Porsuk Çayı kıyısında Köprübaşı Caddesi üzerinde yeni bir otel inşa edilmeye başlanmıştı. 1930 yılında "Büyük Porsuk Otelini" adıyla açılışı yapılan bu işletme, ilerleyen yıllarda önemli ve kaliteli hizmetleri ile Eskişehir turizm tarihinde iz bırakmıştı. Savaş sonrası maddi ve manevi bakımdan topar-

---

1 Polat Safi, *Kurtuluş ve Aydınlanma, Arşiv Belgeleriyle Eskişehir*, Ankara: Başak Matbaacılık, 2009, s./p. 107.

2 İhsan Güneş ve Kemal Yakut, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Eskişehir*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007, s./p. 237.

lanmaya çalışan bir şehirden beklenmeyecek kadar lüks sayılan bir hizmet ve konfor sunmuştu. Şehre gelen devlet adamları, iş adamları, yazarlar ve sanatçılar bu otelde ağırlandı.

Porsuk Oteli bu nedenlerle, 1930'lu yıllarda hem Eskişehir turizmi hem de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti adına büyük önem taşımaktadır. Daha sonraki yıllarda farklı amaçlarla kullanılan binanın, yeniden Porsuk Oteli olarak yaşatılmaya çalışılması da bunu kanıtlar niteliktedir. Bu araştırmanın amacı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehre kattığı değerle anılan Porsuk Oteli'nin kurum tarihini inceleyerek şehrin turizm tarihine ışık tutmak ve Otel'in önemini vurgulamaktır. Birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda o dönemi hatırlayan kişilerle sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır. Elde edilen verilerle kuruluşundaki adı olan Büyük Porsuk Oteli ile Porsuk Turing Kulüp Otel arasındaki dönem ve binanın Eskişehir Belediyesi'ne devrine kadar olan geçiş süreci kurum tarihi açısından incelenmeye çalışılmıştır. Şehre o dönemde büyük katkıları olan bu otel ile ilgili akademik bir çalışmanın olmaması da araştırmanın özgün değerini ortaya koymaktadır.

İlerleyen bölümlerde detaylı olarak açıklanacağı üzere Porsuk Oteli; farklı dönemlerde Büyük Porsuk Oteli, Porsuk Oteli ve Turing Kulübü, Porsuk Turing Klöp Otel adıyla da alanyazında yer almıştır. Bu çalışmada anlam karmaşası yaratmamak adına bu otelden Porsuk Oteli olarak söz edilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Eskişehir'in turizm tarihine katkı sağlamış olan Porsuk Oteli, kurum tarihi açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bir kurumun tarihinin araştırılması, o kurumun tanıtılmasının yanı sıra kurumun işlevi ve sosyal, iktisadi, kültürel, askeri, siyasi açılardan toplumda bıraktığı etkinin ortaya konulmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca kurum tarihleri toplumun tarihlerini öğrenmesi, ilgi duyması, ulusal bilinç ve ortak kültürel değerlerin benimsenmesi bakımından da önemlidir.³

---

3 İzzet Öztoprak, *Atatürk Orman Çiftliğinin Tarihi, Atatürk'ün 125. Doğum Yıldönümü'ne Armağan*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2006.

Kurum tarihi çalışmalarında birincil ve ikincil kaynaklara ulaşmak öncelikli amaçtır. Birincil kaynak olarak, kuruma ait belgeler, raporlar, yıllık envanterler, varsa kuruma ait kuralları içeren kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge benzeri evrak, varsa kurumun resmi yayınları ve konuşma metinleri sayılmaktadır. Bunlara ek olarak kurumun kurucuları, sahipleri, yöneticileri, çalışanları, müşterileri ve bulunduğu yerin kanaat önderleri gibi kurum hakkında bilgi sahibi olduğu düşünülen kişilerle yapılacak sözlü tarih görüşmeleri de birincil kaynaklar olarak kabul edilmektedir. Birincil kaynakların yanı sıra, üzerinde çalışma yapılan kurumla, kurumun bağlı bulunduğu sektörle, ülkenin incelenecek dönemdeki siyasi, ekonomik, toplumsal tarihi ile ilgili yazılmış olan kitaplar, makaleler ve benzeri yayınlar, ayrıca gazeteler, dergiler gibi süreli yayınlar ikincil kaynaklar olarak kullanılmaktadır.⁴

Bu araştırmanın hazırlanma aşamasında, birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek⁵ nitel araştırmayı; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada birincil kaynak olarak sözlü tarih görüşmeleri, kuruma ait belgeler, raporlar, fotoğraflar; ikincil kaynak olarak ise 1930-1940 yılları arasında Eskişehir turizminin siyasi, ekonomik, toplumsal tarihi ile ilgili yazılmış olan kitaplar, makaleler ve benzeri yayınlar, gazetelerdeki yazılar, ilanlar, ansiklopediler ve bu otelde konaklamış olup anılarında buradan bahseden kişilerin yazdığı kitap bölümleri de kullanılmıştır. Porsuk Oteli'nin hizmet verdiği dönemler itibarıyla o döneme tanıklık etmiş çok sayıda kişiye ve özellikle otelin hayatta olan müşterilerine ulaşılamamış, ancak bu dönemi hatırlayan ve şehrin kanaat önderleri sayılan kişilerle sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır. Bu bağlamda

---

4 Gürkan Tekin, “Kurum Tarihi Yazınıyla İlgili Sorunlar”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S: 42, Kasım 2008, s./pp. 331-340.

5 Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı), Ankara Seçkin Yayınevi, 2013.

Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen ile görüşülmüş ve eski Porsuk Otel'i ile Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen yeni Porsuk Otel'i Projesi hakkında bilgi edinilmiştir. Bunun yanı sıra Tepebaşı Belediye Başkanı Dt. Ahmet Ataç, Anadolu Üniversitesi öğretim üyelerinden Yard. Doç Zeynep Kedik Ertuğrul, Emek Otel'in kurucusu ve sahibi Yüksek Mühendis Muzaffer Kozanlıoğlu, İki Eylül Gazetesi yazarı Semih Esen ile yüz yüze sözlü tarih görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Eskişehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden Hülya Çopuroğlu, İstanbul Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü Envanter ve Kütüphane Müdürü Tülay Taşdemir ile de görüşülerek bilgi alınmıştır. Görüşmeler yazarlar tarafından deşifre edilerek metin haline getirilmiştir. Bu şekilde elde edilen veriler derlenerek Porsuk Otel'i'nin kuruluşundan Porsuk Turing Kulüp Otel oluşuna ve binanın Eskişehir Belediyesi'ne devredilmesine kadar olan geçiş süreci kurum tarihi açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Porsuk Otel'i'nin Kuruluş Dönemi

Eskişehir, Kurtuluş Savaşında çok önemli roller üstlenmiş ve önemli meydan savaşlarına sahne olmuştur. Kurtuluş Savaşı bitiminde ise Yunanlar geri çekilirken tüm şehri yakıp yıkmışlar, şehre büyük zarar vermişlerdir.⁶ 1892 yılında demiryollarının sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan canlandırmaya başladığı şehir, işgal sonrası tekrar eski haline dönmüş, neredeyse yok olma aşamasına gelmiştir.

Mustafa Kemal, halkın Milli Mücadele'deki gayreti ve şehrin ülke ulaşımının kavşak noktasında bulunması nedeniyle Eskişehir'in kalkınmasına ayrı bir önem vermiştir. 1860'larda başlayan göç dalgasının etkisi Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devam etmiş şehrin sosyal yapısında değişimler yaşanmıştır. Değişik toplumlardan gelen göçmenler, kendi kültürlerini de beraberinde getirmiş ve bu kaynaşma yeni bir toplumu doğurmuştur. Göçmenlerin Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Atatürk'ün de desteğiyle yaptıkları ekonomik girişimler, şehri genç Türkiye

---

6 Güneş ve Yakut, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Eskişehir*, s./p. 237.

Cumhuriyeti'ne güç veren belli başlı kentlerden biri haline getirmiştir.⁷ Bu bağlamda şehirde sanayileşme artmış ve yeni fabrikalar açılmaya başlamıştır. Şehre yapılan ekonomik yatırımlar, diğer şehirlerden ticari, sanatsal, sağlık, eğitim gibi başka amaçlarla gelen misafir sayısını arttırmış ve Kurtuluş Savaşı öncesindeki gibi turizm hareketlerinin yeniden başlamasını da sağlamıştır. Yaşanan bu ekonomik ve sosyal canlanmalar, beraberinde şehirde konaklayacak iyi bir otel ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Gelişme çabalarındaki şehirde, 1936 yılında Belediyeler Kongresine ait raporda belirtildiği üzere dokuz otel, iki pansiyon ve 30 han bulunmaktadır. Bu oteller içinde şehre gelen önemli konukları ağırlayabilecek her türlü konfora sahip tek otel olarak Belediye'ye ait Porsuk Oteli gösterilmektedir.⁸ Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilanından on yıl sonra yaptığı Eskişehir ziyaretine dair (5 Ocak 1933 tarihli ve 142 numaralı) tezkerede⁹ Eskişehir Valisi Hakkı Bey'in, Cumhurbaşkanı Atatürk'ün kaloriferli ve konforlu olan Porsuk Oteli'nde kalmasını uygun gördüğü belirtilmektedir. Bunun üzerine Atatürk, 16 Ocak 1933 tarihinde sabah Eskişehir'e ulaşmış ancak *İktisadi Tetkik Seyahatlerine* Eskişehir'de başladığı için konaklamaya zaman bulamamıştır.

Porsuk Oteli'nin Açılışı

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Eskişehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 22 Kasım 2011 tarihli sunuş raporunda, Porsuk Oteli'nin 1925 yılında temelini atıldığı yer almaktadır. Otelin açılış tarihinin, ilerleyen sayfalarda yer verilen tiyatro ve sinema sanatçısı Vasfi Rıza Zobu'nun günlüğünden¹⁰, 13 Nisan 1930 olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihin doğrulu-

---

7 Nazmi Kozak, *Dünden Bugüne Eskişehir'deki 14 İşletmenin Öyküsü*, Eskişehir: Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, 2013, s./p. 8.

8 Hatice Günsel Demirkol, "Eskişehir Porsuk Otellerinden Bir Seçki Porsuk Otelinin Manidar Hüviyeti", *EskiYeni Eskişehir Valiliği Aylık Şehir Kültürü Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 46, Aralık 2012, s./pp. 18-24.

9 Polat Safi, *Kurtuluş ve Aydınlanma, Arşiv Belgeleriyle Eskişehir*, Ankara: Başak Matbaacılık, 2009, s./pp. 381-384.

10 Vasfi Rıza Zobu, *O Günden Bu Güne Anılar*, İstanbul: Milliyet Yayın, 1977.

ğunu, 17 Nisan ve 19 Nisan 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan şu açılış ilanları da desteklemektedir:

Görsel 1: 19 Nisan 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan açılış ilanı

1930 yılında Büyük Porsuk Otelı olarak açılışı yapılan otel, daha sonraki dönemlerde Porsuk Turing Klöp Otel olarak karşımıza çıkmaktadır. Turing Kulübü (Klöp), 5 Kasım 1923 yılında Mustafa Kemal'in tavsiyesiyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk turizm hareketi olarak nitelendirilebilecek olan "Türkiye Seyyahın Cemiyeti" adı altında, başta edebiyatçı, tarihçi ve diplomat bir şahsiyet olan Reşit Saffet Atabinen olmak üzere bir grup aydın tarafından kurulmuştur. Kurum daha sonra "Türkiye Turing Klöbü" (Touring Club Turc) ve "Türkiye Turing Otomobil Kurumu" adlarını almıştır. 1930 yılında kamu yararına çalışan dernek olarak tanınmış, gümrük ve trafik mevzuatı ile de özel yetkiler ve görevler almıştır. Kurum, genç Türkiye Cumhuriyeti'nde bir boşluğu doldurarak uzun yıllar turizm, kültür ve teknik alanlarında, bir devlet organı gibi görev yapmıştır. Çalışmaları ile Türkiye'nin ilk prospektüsleri, ilk afişleri, ilk turistik rehberleri, ilk karayolu haritası basılmış, ilk dil kursları açılmış, ilk tercüman rehber sınavları yapılmış, ilk turizm incelemeleri yazılmış ve yayınlanmış, turizm kongre ve konferansları düzenlenmiştir.¹¹ Çalışmalarının sürdürülebilmesi için yurt içi ve yurt dışında temsilcilikler vermiş, işlerin bu şekilde yürütülmesi sağlanmıştır. Porsuk Otelı, 1931 ve 1932 yıllarındaki Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Dergisi'nde yer alan yedi ildeki 14 temsilciden biridir. 1933 yılındaki dergide ise

11 Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Tarihçe, 2013<http://www.turing.org.tr/index.php?r=content/view&id=158&label=tarihce>, (ET: 12.04.2015).

Avrupa'daki Paris, Viyana, Budapeşte, Milano, Nice, Atina, Vichy, Bükreş ve Sofya'daki otellerin; Türkiye'de Ankara, İstanbul, İzmir ve İzmit'teki otellerin sıralandığı "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Önerdiği Oteller Listesi"nde yer almıştır. Porsuk Otel'in o dönemde Turing Kulüp olarak adlandırılması kararı her ne kadar 27 Aralık 1932 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alsada 5 Ekim 1931 ve 1 Aralık 1932 tarihli Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Dergisi'nde¹² Porsuk Otel'i'nin adı Eskişehir'deki Türkiye temsilcisi olarak alınan karardan daha önce görülmektedir.¹³ Otel 1940 yılında Eskişehir Belediyesi'ne devredilene kadar bu adla anılmıştır. 27 Aralık 1932 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haberde Eskişehir Valisi Hakkı Bey'in başkanlığında toplanan heyetin Porsuk Otel'i'nin Turing Kulüp olarak adlandırılmasını kabul ettiği ve oteli Turing Kulüp'ün denetimi altına aldığı anlaşılmaktadır:

"Eskişehir'de teşekkül eden Turing Kulüp İdare Heyeti Vali Hakkı Beyin riyaseti altında toplanarak bazı kararlar vermiştir. Kulüp, eski Porsuk Otel'i'nin Turing Kulüp Otel'i olarak isimlenmesini kabul etmiş ve oteli murakabesi altına almıştır. Aynı zamanda ecnebilerin ve seyyahların pasaportlarının kolaylıkla vizesi için kulüp delâletlerde bulunacaktır. Kulüp Eskişehir'i iyi tanıtmak için küçük bir rehber neşrine de karar vermiştir."

Bu haberden anlaşıldığı üzere, Porsuk Otel'i'nin Turing Kulüp adını alması ile yabancıların ve seyyahların yurt dışına kolaylıkla çıkışlarının sağlanması ve Eskişehir'in tanıtılması için bir rehber hazırlanması görevi otele verilmiştir. Eskişehir'in gazeteci yazarlarından Semih Esen, Porsuk Otel'i binasının kayınpederi Cemalettin Arıbaş'a miras olarak kaldığını ve ailevi nedenlerden dolayı kısa bir süre sonra otelin elden çıkarıldığını anlatmaktadır. Otel, Cemalettin Arıbaş'a dönemin ilk belediye başkanlarından olan dedesi Asarcıklı Ali Efendi'den kalmıştır. Bu konuda bir dokümana ulaşılamasa da Semih Esen bunları şöyle dile getirmektedir:

12 Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Mecmuası, No: 7/49, 1 Şubat 1933.

13 Bulletin Officiel du Touring et Automobile Club de Turquie, No:4, 5 Ekim 1931.

“Orası Porsuk Otel veya Turing Kulüp olarak kayınpederimin üzerineydi ve o işletiyordu oteli. Oteli kurmamış, ona kalmış herhalde. Asarcıklı Ali Efendi’den mi, bilmem. Yani dedesinden, babasından kalmış... Kayınpederim, Mustafa Kemal Paşa Eskişehir’e geldiğinde, karşılıklı yemek yediklerini anlatırdı. ‘Şöyle Cemal ile Kemal karşılıklı oturalım’ dermiş Mustafa Kemal kayınpederime.”

Eskişehir, Kurtuluş Savaşının yaralarının sarılması ve Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle beraber sosyal yaşamında da gelişmeler göstermiştir. Tiyatro ve sinema sanatçısı Vasfi Rıza Zobu’nun *“O Günden Bu Güne Anılar”* adlı günlüğünde Eskişehir’e oyun sahnelemek üzere geldiklerinde Porsuk Oteli’nde kaldıklarından bahsetmektedir. Otel, *şahane bir otel* olarak nitelendiren Vasfi Rıza Zobu, 13 Nisan 1930 tarihinde otelin açılış törenini gerçekleştirdiklerini ve ilk müşterileri olduklarını şöyle belirtmiştir:

“13 Nisan (1930) Pazar Günü, 12’de kalkan trenle Eskişehir’e doğru yollandık. Akşamüstü şehir istasyonuna indik. Arabalarla otele koştuk. ...

Porsuk çayı üstünde, Belediye’nin yeni yaptırdığı “Porsuk” Oteline indik. 1930 yılında, Eskişehir’de bu otele “şahane” denirdi.. Pek kısa seneler sonra bu oteli gözden düşürecek kadar Eskişehir kalkınacak, bu binadan “otel” unvanını alacaklar; içerisine belediyenin bilmem ne dairelerini yerleştirecekler..

Bu “şahane” otelin açılış merasimini biz yaptık ve ilk müşterisi de biz olduk. Darülbedayi’nin¹⁴ Eskişehir’e ilk gelişi...”¹⁵

...

“10 Nisan Pazartesi (1933) günü saat 12’de kalkan tren, akşam 20’de bizi Eskişehir’e getirdi... Bir otele sığamadık. Porsuk ve Eskişehir Palas Otellerine, yarı yarıya ayrılıp yerleşeceğiz.”¹⁶

---

14 Türkiye’de Batılı anlamda tiyatronun gelişmesinde önemli bir değişimi sağlayan, Osmanlıdaki ilk konservatuvar kurumudur.

15 Zobu, *O Günden Bu Güne Anılar*, s./p. 324.

16 Zobu, *O Günden Bu Güne Anılar*, s./p. 428.

Porsuk Oteli ile ilginç anılardan bir diğeri de kuşkusuz Türk Sanat Müziği sanatçısı Müzeyyen Senar'ın, 1935 yılında 17 yaşındayken ilk evliliğini Eskişehir'de sahneye çıktığı dönemlerde kaldığı Porsuk Oteli'nin müdürü olan Ali Senar'la yapması ve yıllarca Senar soyadı ile tanınmasıdır. Müzeyyen Senar, bu evlilikten sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün ilgisini çekmiş ve birçok kez O'nun huzurunda, özel meclislerinde şarkılar okumuştur.¹⁷ Bir anlamda Porsuk Oteli, ülkenin çok değerli bir sanatçısının tanınmasına öncülük etmiş olur.

Görüldüğü üzere Porsuk Oteli'nin kuruluşu ile ilgili açılış tarihi dışında somut bir bilgiye ulaşılamamıştır. Porsuk Oteli'nin adının kaynağına gidildiğinde ise Selçuklu komutanı Emir Porsuk'un adına rastlanmaktadır. Orta Anadolu ve Marmara bölgesinde yaptığı askeri faaliyetlerle bilinen bu komutanın adının, şehrin birçok noktasına verildiği görülmektedir. Eskişehir'in içinden geçen Porsuk Çayı da adını Komutan Emir Porsuk'tan almaktadır.¹⁸ Porsuk Oteli de adını, üzerinde bulunduğu Porsuk Çayı'ndan, dolayısıyla Emir Porsuk'tan almış olur.

Porsuk Oteli'nin Genel Özellikleri

Eskişehir, yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin 1925 yılında il olmuş ve henüz gelişmekte olan bir şehridir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehre gelen devlet büyüklerinin, sanatçıların, edebiyatçıların, iş adamlarının konaklayacağı bir otel ihtiyacı doğmuştur. Porsuk Oteli'nin temellerinin atılması da Eskişehir'in il olmasını takiben 1927 yılına rastlamaktadır. Araştırmanın bu bölümünde Porsuk Oteli, fiziksel özellikleri ve sunduğu hizmet anlayışı bakımından ele alınacaktır.

Fiziksel Özellikleri

Kedik,¹⁹ tez çalışmasında Porsuk Oteli'ni, Eskişehir'de yer alan

---

17 Birgül Çetin, (2012). *Cumhuriyet Musikisinin Divası: Müzeyyen Senar*. <http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=1861> (ET: 20.08.2013).

18 Hüseyin Kayhan, *Eskişehir'e Mal Olmuş Selçuklu Komutanı Emir Porsuk Hakkında*. 1. Uluslararası Dünden Bugüne Eskişehir Sempozyumu, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1631, 2005, s. 1-7.

19 Zeynep Kedik, *Eskişehir Kent Merkezindeki Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi*

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapıları içerisinde incelemiş ve mimari açıdan tanımlamıştır. Kedik'e göre Porsuk Oteli, Porsuk Çayı'nın kenarında bulunan doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Yapı, ana girişler doğrultusunda simetrik bir biçimde yarım bodrum üzerine üç kat olarak tasarlanmıştır. Kuzey cephesinde zemin katta ana giriş; bahçeden yükseltilmiş iki kollu bir merdivenle ulaşılan bu girişin karşısındaki güney cephede de ikinci bir giriş yer almaktadır. Girişlerin açıldığı dar koridorun iki yanında üst kata çıkan merdivenler, birinci katta iki koridor üzerinde aynı büyüklükte odalar; ikinci katta ise yapının tam ortasında geniş bir salon bulunmaktadır. Bu katın doğu ve batısında bir teras vardır. Pencereleri; zemin katta dikdörtgen, birinci katta sivri kemerli, ikinci katta Bursa kemerlidir. Birinci katın ortadaki bölümünde sivri kemerli bir kapı, ikinci katta ise terasa açılan sivri kemerli kapılar vardır. Yığma sistemde tuğla ile inşa edilen yapı, kimi bölümlerde ahşap döşeme ve tavanlı, Marsilya tipi kiremit kaplı çatı ile örtülüdür.

Üst katında lokanta ve gazinosu olan otelin içi kırmızı halılarla kaplıdır. Porsuk Oteli, döneminin en güzel ve modern otellerinden biri olarak zamanın gereksinmelerine yanıt verecek biçimde inşa edilmiştir.²⁰ Porsuk Oteli'nin zemin katında farklı büyüklüklerde dokuz dükkân yer almaktadır. Bunlardan biri de Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'in babası İhsan Büyükerşen'e aittir. Yılmaz Büyükerşen ile yapılan görüşmelerde, 1940'ların başında hafta sonları babasının yanına gittiği için binayı ve çevresini hatırladığı şu sözlerinden anlaşıl-
maktadır:

“Binanın arka tarafında bulunan havuzlu park, açık sahnesi olan bir gazino gibi kullanılırdı. Yazın düşünler yapılırdı o bahçede. Ayrıca en üst katında, iki tarafında iki uzun teras vardı. En üst katta da ortada yuvarlak dizayn edilmiş bir balo

---

Yapıları. (Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2002, s./pp. 58-59.

20 M. Şinasi Acar, *Eskişehir, Zaman, Mekân, İnsan*. Eskişehir: Eskişehir Ticaret Odası Yayınları, 2009, s./p. 88.

salonu vardı. ...Bayramlarda teraslar, renkli elektrik ampulleri ile donatılırdı. Küçük küçük odaları vardı binanın. Eskişehir Belediyesi olarak kullanılan dönemlerde (ki Eskişehir Büyükşehir olunca, Tepebaşı Belediyesi şimdiki yerine taşınuncaya kadar orada ikamet etmiştir), gençlik yıllarımda çok canlı olan tarafı şudur: Onun bodrum katında matbaa vardı, Güzel-iş Matbaası. Sakarya Gazetesi orada çıkardı, ben de o gazetede yazı işleri müdürlüğünü yapardım. ... Bir de kitapçı vardı, Abdurrahman Ünüğür'ün. Güzel-iş Kitabevi. Yanında bir başka kitabevi daha açılmıştı. O kitabevi sadece mecmua ve yabancı mecmua getirirdi. Okuyanı oldukça çoktu. ... Otelin caddeye bakan tarafında belediye meclis salonu olarak kullanılan bir salon vardı. Sol tarafta ise şekerleme dükkânları, gözlükçü, kürkçü, Sıhhat Eczanesi ve Zenith Saatçisi vardı... Zenith Saatçisi ki daha sonra gözlük de satmaya başlamıştır, çok ünlü bir dükkândı. Onun yanındaki kürkçü dükkânı, daha önce Kavaklıdere şarapları satan bir yerdi. Belediyenin giriş kapısının iki yanında ise iki dükkân vardı. Bunlardan biri piyango bayii idi, diğeri Ethem Şekersoy'un şekerci dükkânı idi. Piyango bayininin yanında da Berber Vehbi Beyazgül vardı. Çok ilginç, temiz ve güzel bir berber dükkânı. Berber Vehbi Bey aynı zamanda keman çalar, şarkı söylerdi. Şehrin muteber kişileri orada tıraş olurdu. Kalfalar tıraş yaparken, tıraş yapar, kolonyayı sürer, ondan sonra sıcak havlularla kompres yapardı. Sonra kemani alır, keman çalardı. Böyle anıları olan bir yerdi Porsuk Otel civarı."

Yılmaz Büyükerşen'in de ifade ettiği gibi Porsuk Otel'i'nin bulunduğu binanın altında anılarda yer eden dükkânlar yer almaktadır. Yabancı dilde yazılmış kitap ve dergileri şehre getiren ve gençlerin okumasına fırsat tanıyan bir kitabevi, matbaa, saatçi, kürk ve şarap satan dükkânlar ve müşterilerini tıraş ettikten sonra onlara keman çalıp şarkı söyleyen bir berberin varlığı, şehirde yaşayanların Cumhuriyet sonrası aydın döneme ayak uydurduklarını kanıtlar niteliktedir. Yılmaz Büyükerşen ile yapılan görüşme, o yılların Eskişehir'i ve halkın kültürel ve sosyal yaşamına dair bilgiler vermektedir.

Hizmet Anlayışı

O dönemlerde Eskişehir'e gelen müzisyen, tiyatro, sinema sanatçıları, edebiyatçılar ve devlet adamlarına ev sahipliği yapan Porsuk Otel, sunduğu farklı hizmet kalitesi ile akıllarda yer etmiştir. Yılmaz Büyükerşen, otelin limuzin servisi olduğunu hatırladığını ve otel müşterileri arasında Eskişehir'e termal turizm amacıyla gelenlerin de bulunduğunu şu şekilde dile getirmektedir:

"...Porsuk Otel ve Turing Kulüp iken bir limuzin otomobili olduğunu hatırlıyorum. Bu otele ait değildir, otel onu kiralar. Eskişehir'e özellikle hamamlarında tedavi görmek için gelenler otelde kalırlar."

Emek Otel'in sahibi ve işletmecisi olan Muzaffer Kozanlıoğlu, yapılan görüşmede Porsuk Otel'i ni çok lüks ve yüksek kalitede hizmet veren bir otel olarak hatırladığını ifade etmiştir. Eskişehir Tepebaşı Belediye Başkanı Dt. Ahmet Ataç, Porsuk Otel'i'nde cumhuriyet balolarının düzenlendiğini, renkli kutlamaların yapıldığını, bir cumhuriyet balosuna katılan yakınlarının anılarından hatırlamaktadır. Yapılan bu görüşme, o dönemdeki Eskişehir halkının sosyal yaşama katılımları hakkında da fikir sahibi olunmasını sağlamaktadır:

"İstanbul'da sanat tarihi profesörü olan bir yakınımız vardı. ..Bir Cumhuriyet Bayramı balosunun orada yapıldığını anlatmıştı. Erkekler smokinlerle, kadınlar özel kostümlerle, müthiş zevkli, güzel ve çağdaş kıyafetlerle gelip yemekler yendiğini, danslar edildiğini, tam Cumhuriyet döneminin Atatürk Türkiye'sinin çağdaş insanların kutlayabilecekleri bir 29 Ekim kutladıklarını ve onların da bunu yaşadıklarını ifade etmişti."

Cumhuriyet Gazetesi'nde köşe yazarı olarak "**Hem Nalına Hem Mihına**" başlığı altında yazdığı yazılar ile geniş okur kitlelerinin beğenisini kazanan gazeteci ve politikacı Abidin Daver, 8 Aralık 1933 Cuma günü, Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanan yazısında Eskişehir'e geldiği bir kış gününü anlatmaktadır. Abidin Daver yazısında²¹, otelin "Porsuk Otel" olan adının Turing Klüp olarak

---

21 Abidin Daver, *Hem Nalına Hem Mihına*, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Abi->

(bazı kaynaklarda Turing Klöp Otel) değiştiğini yazmaktadır. O dönemin koşullarına göre kaloriferin, yemek salonlarının, halıların hatta beyaz eldivenli, smokinli ve fraklı garsonların varlığından otelin konforlu, garsonların çok şık olduğu anlaşılmaktadır. Otelin işletmecisi ise Abidin Daver'in okul arkadaşı olan Manyasizade Raufi Bey'dir.

“Gece soğuk, 26 dereceye inmiş, yolda zavallı bir arabacı donmuş. Gök mavi, güneş parlak ama havada uçuşan buz zerratını elmas tozu gibi parlatmaktan başka bir faydası yok. Haydi Porsuk yahut yeni ismiile Turing Klüp oteline!”

Otelde bizi, mektep arkadaşım Manyasizade Raufi Bey karşıladı. Meğer bu oteli Raufi Bey işletiyormuş. Bina, pek muhteşem bir şey değil ama kaloriferi var, salonları var, halıları var, beyaz eldivenli, simokinli hatta fraklı garsonları var.”

Abidin Daver'in köşe yazısının devamında öğle yemeğini Porsuk Otel'de yediklerinden söz etmektedir. Menüde yer alan yemek isimlerinin Fransızca oluşu onları çok şaşırtmakta ve yanlarında bir Fransızca sözlüğe ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Kendilerini Anadolu'nun ortasındaki bir şehirde değil, yemek kültürüyle bilinen Fransa'nın başkenti Paris'te hissetmektedirler. Abidin Daver bu durumu şu şekilde kaleme almıştır:

“Öğle yemeğini Porsuk Otelinde yiyoruz. Listedeki yemek isimlerini anlamak için, Fransızcadan Türkçeye bir cep lûgati getirmediğimize müteessiriz. İşte aklımda kalan bir tanesi: ‘Volovan alâren’. Bir tanesi Beyoğlu lisaniile, yani Tatlısu frenkçesiile yazılmış: ‘Dana roti alljardiniyer’... Dana kelimesi de olmasa listeyi okurken Eskişehir yerine yanlışlıkla Paris'e geldiğimizi zannedeceğiz. Raufi Beyin otelinin kıymeti gözümüzde bin kat daha arttı.”

Türkiye Otel Rehberi içinde yer alan Türkiye Turing Otomobil Kurumu'nun otel listesinde, Porsuk Otel'i'nin (Turing Klöp Otel) 21 odalı olduğu belirtilerek, tek ve çift yataklı oda fiyatları ile kah-

valtı, öğle ve akşam yemeği fiyatları yer almaktadır.²² Kurumun işlettiği diğer şehirlerdeki otellerle karşılaştırıldığında fiyatların Porsuk Oteli'nde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Abidin Daver'in köşe yazısında belirttiği gibi otel, yüksek hizmet kalitesi sunduğu için fiyatlarını da yüksek tutmaktadır.

Porsuk Oteli'nde konaklayan ve bunu aktaran kişilerin görüşlerinden anlaşıldığı üzere, otel Kurtuluş Savaşı'ndan çıkıp yaralarını sarmaya çalışan bir şehrin olanaklarının üzerinde bir hizmet sunmaya gayret etmektedir. Girişte müşterileri *doorman* olarak tabir edilen şık üniformalı bir otel görevlisinin karşılaması, bu duruma güzel bir örnektir. Kırmızı halıları, kaloriferi, fraklı ve beyaz eldivenli garsonları, lokantası, gazinosu, şık salon ve lobisi, temizliği, zengin menüsü, limuzin kiralama servisi ve hatta elektrik ve banyosu ile Porsuk Oteli, bir Anadolu şehrindeki otele göre alışılmışın dışındadır. 1930'lu yıllarda Eskişehir'in durumu göz önüne alındığında, Cumhuriyet balolarının görkemli bir şekilde kutlandığı Porsuk Oteli'nin gerek fiziksel özellikleri gerekse sunduğu hizmet kalitesi ile farklılık yarattığı, kent kültürüne katkı sağladığı ve hafızalarda bu şekilde yer aldığı görülmektedir.

Porsuk Oteli'nin Hizmet Süreci ve Son Durumu

Vasfi Rıza Zobu'nun kitabında *şahane* olarak nitelendirdiği Porsuk Oteli'nin bulunduğu bina, 1940 yılına kadar Porsuk Oteli olarak hizmet vermiş, 1940 yılından 1996 yılına kadar Eskişehir Belediyesi olarak kullanılmıştır. 1996 yılında Eskişehir'in büyükşehir olmasıyla birlikte yeni kurulan Tepebaşı Belediyesi bu binayı, 1996 yılından 2009 yılına kadar hizmet binası olarak kullanmıştır. 2009 yılından bu yana atıl durumda olan binanın, Büyükşehir Belediyesi'nin projesiyle yeniden Porsuk Oteli olarak kullanılması planlanmaktadır.²³ Yılmaz Büyükerşen, Porsuk Oteli'nin bulunduğu tarihi binanın tekrar otele dönüştürülmesi ile ilgili planlarından ve bugüne kadar yapılanlardan şu şekilde bahsetmektedir:

“Tepebaşı yeni binasına geçince, biz Büyükşehir Belediyesi

---

22 Türkiye Otel Rehberi (Guide des Hotels de Turquie), 1936, No: 84.

23 Yılmaz Büyükerşen ve Ahmet Ataç ile yapılan görüşmeler, 20.05.2013.

olarak bu yeri tekrar otele döndürmeye karar verdik. Kültür Bakanlığı ve Tabiat Varlıkları Kurulu'ndan onay aldık. Otelin en üst katı çok tahrip olmuş, ilaveler yapılmış, o ilaveler yıkılıyor. Eski teraslar meydana çıkıyor. Eski haline döndürüyoruz. Alt katında restoran yapmayı planlıyoruz. İhalesini yaptık. Burayı yeniden Eskişehir'e kazandıracamız."

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Eskişehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün hazırladığı 22 Kasım 2011 tarihli sunuş raporunda, yeniden yapılması planlanan Porsuk Otel'i'nin proje detayları şu şekilde yer almaktadır:

Restorasyon projesinde, bodrum katta Türk hamamı, dinlenme, banyo ve soyunma kısmı, servis holünde 2 asansör ile güvenlik odası, sağda kazan dairesi, teknik kısım, çamaşırhane, personel odası, soğuk hava deposu, mutfak deposu, mutfak, kafeterya ile bağlantılı dış bahçe alanının planlandığı zemin katta üç dükkân, iki hediyelik eşya satış yeri, servis holünde iki asansör bulunması planlanmaktadır. Köprübaşı caddesinden girildiğinde giriş holü, resepsiyon, bay/bayan WC, restoran ve servis mutfağı, merdiven altlarında ise rezerv alanları tasarlanmıştır. Birinci katta 22 banyo/WC olan yatak odası ile servis holünde iki asansör, ikinci katta 19 banyo/WC olan yatak odası ile servis holünde iki asansör tasarlanmaktadır.

Eskişehir'e ve şehir turizmine bu denli kaliteli hizmet sunmuş olan bir otelin unutulmaması için Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan restorasyon çalışmaları sevindiricidir. Otel, 1 Eylül 2015 tarihinde aynı yerde "Porsuk Thermal Boutique Hotel" adıyla ve 32 odası ile hizmet vermeye başlamıştır. Yeni açılan bu otelin de son yıllarda turizmin canlandığı Eskişehir'e en iyi şekilde hizmet edeceği ve gelecek kuşaklara bu oteli tanıtacağı umut edilmektedir.

Kaynakça

Kaynak Kişiler

Ataç, Ahmet. (Doğum T: 1946). Lisans, Sivrihisar.

Büyükerşen, Yılmaz. (Doğum T:1936). Lisansüstü, Eskişehir.

Esen, Semih. (Doğum T: 1933). Lisans, Eskişehir.

Kozanlığlu, Muzaffer. (Doğum T:1932). Lisans, Sivrihisar.

Kitaplar ve Dergiler

Acar, M. Şinasi. *Eskişehir, Zaman, Mekân, İnsan*. Eskişehir: Eskişehir Ticaret Odası Yayınları, 2009.

Bulletin Officiel du Touring et Automobile Club de Turquie, No:4, 5 Ekim 1931.

Çetin, Birgül, *Cumhuriyet Musikisinin Divası: Müzeyyen Senar*. <http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=1861> (ET: 20.08.2013).

Daver, Abidin (2012). http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Daver (Erişim Tarihi: 24.12.2012)

Güneş, İhsan ve Kemal Yakut, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2007.*

Kayhan, Hüseyin, *Eskişehir'e Mal Olmuş Selçuklu Komutanı Emir Porsuk Hakkında*. 1. Uluslararası Dünden Bugüne Eskişehir Sempozyumu, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1631, 2005.

Kedik, Zeynep, *Eskişehir Kent Merkezindeki Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapıları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Hacettepe Üniversitesi. Ankara 2002.

Kozak, Nazmi, *Dünden Bugüne Eskişehir'deki 14 İşletmenin Öyküsü*, Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, Eskişehir 2013.

Öztoprak, İzzet, *Atatürk Orman Çiftliğinin Tarihi, Atatürk'ün 125. Doğum Yıldönümü'ne Armağan*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2006.

Polat, Safi, *Kurtuluş ve Aydınlanma, Arşiv Belgeleriyle Eskişehir*, Başak Matbaacılık, Ankara 2009.

Porsuk Otelinin Manidar Hüviyeti, *OLEYİS*, 1 Ocak 1960, Yıl:1, Sayı:1. *Aktaran: Demirkol, H.G. EskiYeni Dergisi*. Eskişehir

Porsuk Otellerinden Bir Seçki.

Tekin, Gürkan. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S 42, Kurum Tarihi Yazımıyla İlgili Sorunlar Kasım, 2008 s. 331-340.

Türkiye Otel Rehberi (Guide des Hotels de Turquie) (1936). No: 84.

Türkiye Turing ve Otomobil Klöbü Mecmuası, No: 7/49, 1 Şubat 1933.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Tarihçesi <http://www.turing.org.tr/index.php?r=content/view&id=158&label=tarihce>, (ET: 12.04.2015)

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.

Zobu, Vasfi Rıza, *O Günden Bu Güne Anılar*, Milliyet Yayın, İstanbul, 1977.